

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМИ РЕСУРСАМИ БІБЛІОТЕКИ

Шахова С. А.

Наукова бібліотека Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків

Анотація. Розглянуто проблеми управління електронними ресурсами у бібліотеках, а саме: їх формуванням, збереженням та використанням.

Ключові слова: управління формуванням електронних ресурсів, управління збереженням електронних ресурсів, управління використанням електронних ресурсів.

Електронні ресурси (ЕР) мережі Інтернет використовуються майже у всіх сферах діяльності людини. Запровадження сучасних телекомунікаційних технологій та електронних ресурсів не обійшло і освіту.

Розвиток вищої професійної освіти, впровадження кредитно-модульної системи оцінки знань викликають зміни в організації навчального процесу у вузах, спрямовані на активізацію та інтенсифікацію самостійної роботи студентів, підвищення рівня інформаційного забезпечення. Перехід до нових форм організації науково-освітнього процесу є невід'ємною складовою розвитку інформаційно-освітнього середовища на основі нових комп'ютерних технологій та інформаційних систем. Завдання створення інноваційних освітніх ресурсів, організації доступу, надання електронної інформації та управління ресурсним потенціалом набувають важливості для забезпечення якісного навчання. Виникає необхідність побудови адекватної системи електронних освітніх ресурсів вузу, створення дієвої системи управління ними.

Управління книжковими бібліотечними фондами складається, як мінімум, із трьох комплексних процесів: управління формуванням бібліотечного фонду; управління збереженням бібліотечного фонду; управління використанням бібліотечного фонду. Незважаючи на принципову відмінність фонду електронних ресурсів від традиційних матеріалів, управління ним передбачає виконання фактично аналогічних функцій: формування фонду електронних ресурсів, збереження і надання оперативного і зручного доступу до них.

Процес управління формуванням фондів ЕР як базисної основи електронних бібліотек (ЕБ) може здійснюватися кількома способами:

- забезпечення безперебійного, постійного отримання електронних версій документа від автора або видавця;
- запозичення документів, наявних у вільному доступі в Інтернет;
- організація обміну з іншими електронними бібліотеками;
- закупівля ліцензійних електронних видань які переносяться на носіях;
- організація доступу до віддалених електронних документів та баз даних.

У процесі управління формуванням фонду ЕР бібліотека, як правило, використовує декілька з названих способів або поєднує всі для більш ефективного і повного комплектування.

Управлінські дії виконуються у процесах безпосереднього створення фонду електронних ресурсів, яке відбувається наступними шляхами:

- сканування документів із фондів бібліотек;
- створення власних баз даних та електронних видань університету (у тому числі електронних аналогів друкованих видань університету);
- забезпечення доступу до електронних навчально-методичних комплексів на основі інформаційної взаємодії з кафедрами, навчально-методичним управлінням;

- отримання електронних документів за допомогою основних і додаткових джерел комплектування;

- поповнення електронних бібліотек із зовнішніх джерел електронних копій релевантних документів.

Управління зберіганням ЕР вимагає разом із застосуванням засобів фізичного зберігання матеріального носія, забезпечення ефективної програмної підтримки електронних документів і наявності сучасних апаратних засобів їх відтворення. Для надійного зберігання електронних документів необхідно забезпечити постійний захист від вірусів; захист від несанкціонованого доступу; запобігання втрати даних і зміни тексту при кожному принциповому відновленні програмного забезпечення; збереження самого матеріального носія.

Крім того, при побудові плану управління ЕР та їх адекватного зберігання слід ураховувати наступне:

- недовговічність носіїв інформації (магнітні стрічки, дискети і оптичні компакт-диски);

- швидке старіння апаратних засобів і периферійних пристроїв;

- зміна програмного забезпечення, несумісність деяких платформ, старіння форматів;

- проблема стабілізації змістовного контенту інтерактивних електронних видань, оскільки цифрова форма дозволяє втручатися в текст протягом усього життєвого циклу документа.

Управління ефективним використанням ЕР, які є активною частиною бібліотечного фонду включає процеси їх вивчення, аналіз незадоволеного попиту користувачів, моніторинг активності їх використання, забезпечення прозорих і доступних засобів інформування користувачів про наявні ЕР, організацію навчання користувачів швидкому знаходженню потрібного інформаційного контенту. Залучення електронних засобів для навчання повинно забезпечити оперативний доступ до масивів інформаційних ресурсів

незалежно від місця знаходження користувача. Управління вищезазначеними процесами потребує від бібліотечних фахівців наступного:

- структурно-функціональної побудови відповідного електронного інформаційного середовища;
- накопичення інформаційної бази для віддаленого доступу, що включає: електронні підручники та навчальні посібники; навчально-методичні комплекси; методичні вказівки; повнотекстові бази даних; довідники, енциклопедії, рекомендовану додаткову літературу;
- технічно-програмного та організаційного забезпечення віддаленого on-line доступу до інформаційного середовища.

У процесі формування електронних ресурсів та управління ними бібліотекою враховуються також технічні умови доступу до ЕР, у тому числі наявність у бібліотеки і у користувача додаткових технічних і програмних засобів, нестандартного обладнання, високошвидкісного каналу Інтернету, а також зручність сервісів у процесі роботи користувача з інформацією.

Формування та управління ЕР та ЕБ розглядається як основа створення адекватного інформаційного середовища освітньої установи і на перше місце висувається науково-освітня складова ЕБ, в якій навчальні, методичні, дидактичні і розвиваючі матеріали стають базовими інформаційними ресурсами. Характерними особливостями електронного бібліотечного простору є: розвинені системи каталогізації, повнотекстові документи, ефективні засоби навігації і пошуку ЕР, інтернет-каталоги науково-освітніх ресурсів, а також зручний вільний або авторизований доступ до ЕР усіх зареєстрованих користувачів.

Процес управління ЕР та ЕБ потребує впровадження комплексної системи ідентифікації та авторизації доступу до ресурсів університету для обслуговування користувачів в автоматизованому режимі; розвитку інтернет-центрів або електронних читальних залів для самостійної роботи студентів; забезпечення віддаленого доступу до науково-освітніх ресурсів; зміцнення матеріально-технічної бази та комп'ютерного обладнання бібліотек,

забезпечення модернізації організаційної, інформаційної та технічної інфраструктур як вузу, так і бібліотеки.

Список використаних джерел

1. Буханцева Н. В. Управление электронными ресурсами в образовательной среде вуза / Н. В. Буханцева, И. А. Дудина // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3, Экономика. Экология. – 2009. – № 1. – С. 98–104.
2. Васильченко Н. П. Управление библиотечными фондами: теоретические основы / Н. П. Васильченко // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2009. – № 1. – С. 44–52.
3. Волкова Л. Ф. Управление библиотечным фондом [Электронный ресурс] / Волкова Л. Ф. – Режим доступа : <http://elibrary.udsu.ru/xmlui/handle/123456789/761> (дата обращения: 10.03.2014). – Загл. с экрана.
4. Столяров Ю. Н. Библиотечный фонд : учеб. / Ю. Н. Столяров. – М. : Книж. палата, 1991. – 271 с.
5. Электронные библиотеки в образовании : моногр. / А. Б. Антопольский, Т. С. Маркарова, О. П. Крюкова, А. А. Харламов ; под ред.: О. П. Крюкова, А. А. Харламов. – М. : [б. и.], 2009. – 94 с.

***Аннотация.** Рассмотрены проблемы управления электронными ресурсами в библиотеках, а именно: их формированием, сохранностью и использованием.*

***Ключевые слова:** управление формированием электронных ресурсов, управление сохранностью электронных ресурсов, управление использованием электронных ресурсов.*

***Annotation.** Considers the problems of management of electronic resources in libraries - namely, their formation, preservation and use.*

***Key words:** management formation of electronic resources, the management of electronic resources preservation, management of electronic resources.*